هەڤاڵ مەلا بەختیار:

بەجەنابی سەرۆك كۆماری توركیام وت «خۆشحاڵم، كە لەدروستبوونی ئیمپراتۆریەتی عوسمانییەوە، هەتا ئەم كاتەی ئێستا،

یەكەمجارە، كۆی قسەكانمان لەسەر كورد و كوردستانە»

ئامادەكردنی: سەلاح خدر– نێردراوی ستێرک TV وكەناڵەكانی راگەیاندنی PKK

دارشتنەوەی: مەریوان عەلی

IDEA DEPLOMATIC

كەناڵی ئاسمانی ستێرک، دیدارێكی تەلەفزیۆنی لەگەڵ هەڤاڵ مەلا بەختیار، لێپرسراوی دەستەی كارگێڕی مەكتەبی سیاسی یەكێتیی نیشتمانیی كوردستان ئەنجامداوەو ئەمەی خوارەوەش تەواوی دەقی ئەو دیدارەیە، كە تیایدا، هەڤاڵ مەلا بەختیار، بەوردی شرۆڤە و تاوتوێی ژمارەیەک لەو پرسانە دەكات، كە ئێستا لەرۆژهەڵاتی ناوەڕاست بەگشتی و باكور، رۆژئاوا، باشورو رۆژئاوای كوردستان، بوونەتە پرسی رۆژ، لەوانە پرۆسەی گفتوگۆی ئاشتی باكوری كوردستان و ئەنقەرە، پەیامی ئۆجەلان لەنەورۆزدا، سەردانی وەفدی یەكێتیی بۆ توركیا، ئازادی ئۆجەلان، هێڵی نوێی سیاسەتی ئۆجەلان، تێڕوانینی ئێران لەم قۆناغەداو بۆ پرۆسەی ئاشتیی باكوری كوردستان، بڕیاری ژمارە (37)ی ساڵی (2003)ی پەرلەمانی كوردستان، رەوشی رۆژئاوای كوردستان، پەیەدە و هێڵی سیاسەتی بەشار ئەسەد، مۆڵەتی پارتە سیاسییەكان و پارتی چارەسەری دیموكراسی دیموكراسی (پەجەدەكە) بەنمونە، ئەم بابەتانەو چەند پرسێكی تری رۆژ، قسەیان لەبارەوە كراوە.

***قۆناغێکی نوێ لەباکوری کوردستان دەستیپێکردوە، قۆناغی ئاشتی و دیالۆگ، جەنابیشتان چەند جارێک، لەبۆنەو رووداوی جیاوازدا، راو سەرنجی خۆتان نیشانداوە، بەتایبەت لەکۆنگرەی (بەدەپە)دا، ئایا وەک یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، قۆناغی ئێستا چۆن دەبینن؟ ئایا پەیامی ئۆجەلان چۆن هەڵدەسەنگێنن؟**

–بەخێربێن و خۆشحاڵم، بەتایبەت کە لەساڵی (1995)ەوە، چاوپێکەوتنم لەگەڵ کەناڵەکانی ئێوەدا نەکردوە، کە ئەمەش پەیوەندی بەهەلومەرجەکەو کەم سەفەری منەوە بۆ دەرەوەی وڵات هەبووە، بۆیە لێرەوە داوای لێبوردن لەهەموو بینەرانی کەناڵەکانتان دەکەم.

بێگومان هەلومەرجێکی سەراپا نوێ، ئەمساڵ کوردستانی باکوری گرتوەتەوە، ئەم هەلومەرجە نوێیە، گرنگترین خاڵی لەوێدا دەخوێنمەوە، کە دەوڵەتی تورکیا، بەڕێزان سەرۆک کۆمارو سەرۆک وەزیران، حکومەتی تورکیا، دامودەزگا تایبەتییەکانی تورکیا، لەدوای لێکۆڵینەوەیەکی دورودرێژ، لەدوای ئەوەی بەنهێنی، ساڵەهایە جارجار گفتوگۆ لەنێوان پەکەکەو دەوڵەت لەدەرەوەی وڵات هەبووە، ئێستا قۆناغەکە وا گەشەی کردوە و گۆڕانگارییەکان وا چوونەتە پێشەوە، بەرژەوەندییە ستراتیجییەکانی تورکیا وا دەخوازێت، کە دەوڵەت راستەوخۆ لەگەڵ جەنابی ئۆجەلان لەزیندانی ئیمرالی گفتوگۆ بکات.

ئەمە خۆی لەخۆیدا، دانپێدانانێکی رەسمییە بەوەی ئەم بەڕێزە لەزیندانیشدا، سەرکردەی بزوتنەوەی کوردە لەباکوری کوردستان و بەبێ ئەو کێشەکە چارەسەر ناکرێت، بەبێ پەکەکە کێشەکان چارەسەر نابن.

من؛ مەسەلەکە وا دەبینم، کە بەرژەوەندی تورکیا ئێستا لەگەڵ بەدیهێنانی مافە دیموکراسییەکانی باکوری کوردستان یەکانگیر بووە،

> ئۆجەلان-یش
> وەك ئێمە، سەرەتا
> بەچەپێکی
> سۆشیالیستی و بەماوی
> و هەتا ڕادەیەك
> دۆستایەتی سۆڤییەت
> دەستیپێکرد.
> پاشان پاش هەرەسی
> رۆژهەڵاتی ئەورووپا
> کەوتە پیاچوونەوە
> بەفەلسەفەی
> هەڵبژێراوی پەکەکە

ئەمەش خاڵێکی ئێجگار گرنگە.

ئەگەر تورکیا، لەم گۆڕانکارییانەی لەرۆژهەڵاتدا هەیە، تورکیا و پێگەی تورکیا لەرۆژهەڵاتدا، لەوشکانی، لەدەریا، لەپەیوەندی لەگەڵ رۆژهەڵات و باشوری رۆژهەڵاتدا، لەگەڵ رۆژئاوای دنیادا، ئەم پەیوەندییە ستراتیجیی و ئابورییەی تورکیا، ئەگەر فشاری بۆ تورکیا، بۆ ئێستاو ئایندەی ئەو وڵاتە نەبردایە، ئاسان نەبوو ئەم ساڵ ئەم رووداوە سیاسییە گەورەیە ببینین.

دەبێت ئێمەش وای بخوێنینەوە، کە تورکیا خوێندنەوەیەکی هەیە، خوێندنەوەکەش لەبەرژەوەندی خۆیی و ئایندەی رووداوەکاندا دەخوێنێتەوەو دەزانێت ئەگەر ئەو بەرژەوەندییە لایەنی کەمی بێتەدی، مەحاڵە بتوانێت دەستەبەری بەرژەوەندییەکانی بکات لەگۆڕانکارییەکاندا، هەروا ئەگەر کێشەی کورد چارەسەر نەکات و دەستور هەموار نەکاتەوە، دژوارە بەرژەوەندییە ستراتیژییەکانی بێنێتەدی. ئەمەش بۆخۆی مەسەلەیەکی ئێجگار گرنگە.

هەروەها جەنابی ئۆجەلان، کە لەزینداندا ئەو نامەیەی بۆ نەورۆزی (ئامەد) نوسی، دەوڵەت مەزندەی نەدەکرد، خەڵک، میللەت، بۆ نامەیەک، بۆ نەورۆزێک، بۆ رووداوێک، ملیۆن و نیوێک زیاتر مرۆڤی ئازادیخوازی کورد، بەو پەڕی شکۆمەندییەوە، کۆببنەوەو نەورۆزێکی ملیۆن و نیوی بکەن، بەبێ ئەوەی کەسێک خوێن لە لوتی بێت. ئەمەش بەڵگەی ئەوەیە، کە نەتەوەکەی ئێمە ئاشتیخوازە، مەدەنیخوازەو داوای مافە دیموکراسییەکانی دەکات. بۆ نمونە لەئەوروپا پێنج سەد کەس کۆدەبێتەوە، جۆرەها کێشەی لێدەکەوێتەوە.

نامەکەی ئۆجەلان پڕ بوو لەهەستی لێپرسراوێتی، دیپلۆماسیەت، پێداگیری لەسەر دیموکراسی، راکێشانی سۆزی خەڵکی جیاواز لەتورکیا، خەڵکی جیاواز لەکوردی تورکیا. ئەمەش بابەتێکی زۆر گرنگ بوو، خەڵک و حکومەتیش نامەکەیان پەسەند کرد.

ئاسان نییە بۆ کەسێک زیندانی کراوە، پەیامێک بنێرێت، پەیامەکەش لەدەوڵەتانی دنیا قبوڵکرا، لەرۆژنامەو میدیا و ئاژانسەکانی دنیا قبوڵکرا، نەتەوەکەمان قبوڵی کرد، حزبەکانی هەموو بەشەکانی کوردستان پشتیوانیان لێکرد. دەوڵەتی تورکیا پێیخۆشبوو، لەدوای ئەو نامەیەش بەڕێز سەرۆک وەزیرانی تورکیا وتی «ئەگەر گەریلاکانی پابەندی پەیامەکەی بەڕێز ئۆجەلان بن، ئێمەش شەڕ رادەگرین»، ئەمەش بۆ یەکەمجار بوو، دەستەواژەی گەریلا بەکار بهێنێت، نەک تیرۆریست!.

لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا، بۆ مێژوو دەیڵێم، خەڵک چەند لەئامەد کۆبووەتەوە، پەیامەکە چەند لەئاستی بەرپرسیارێتی مێژوویی بووە، بەدەنگەوەهاتنی پەیامەکە چەند بووە، ئەمە بابەتێکەو پرۆسەی دانوستان

بابەتێکی ترەو ئاڵۆزە، دەبێت هەموومان زۆر بەدیقەت لێی بڕوانین و کاریش بۆ ئەوە بکەین، کە ئەم دانوستاندنە بگاتە ڕێککەوتن. خۆشم بڕواموایە کە تەنیا بەڕێککەوتن لولەی تفەنگەکان بێدەنگ دەبن، تەنانەت ئەمەم لەتورکیاش بەکاربەدەستانی پایەبەرزی ئەو وڵاتە وتووە. وتومە تفەنگ دانانرێت، ئەگەر ڕێککەوتنی سیاسی بەرەو چارەسەری ئاشتی و دیموکراسی نەکرێت. بۆیە دەبێت زۆر بەوردی سەیری ئەم گفتوگۆیە بکرێت.

***ئاماژەتان بەدیدارەکانتان کرد لەئەنقەرە، وەک دەزانرێت لەگەڵ بەڕێز کۆسرەت ڕەسوڵ سەردانی تورکیاتان کردو لەگەڵ کاربەدەستانی باڵای تورکیا کۆبوونەوە، ئایا بەدیاریکراوی داوای حکومەتی تورکیا لەئێوە چی بوو؟**

–پێیانخۆشبوو، لەدوای نەخۆش کەوتنی جەنابی مام جەلال، داوەتمان بکەن، یەکەم لەتەندروستی بەڕێز مام جەلال–یان پرسی، دووەمیش پێیانخۆشبوو، یەکێتیی نیشتمانی وەک یەکێک لەبناغەکانی هاوکێشە سیاسییەکانی عیراق، کوردستان، ناوچەکە، وەک حزبی مام جەلال، وەک حزبێکی مێژووی ئەو پێگەی هەیەتی بیپارێزێت و کاریگەریش بێت لەناو ڕووداوەکاندا. ئەمەیان زۆر لامەبەست بوو. بێگومان مەبەستیشیان بوو، کە ئەو بەرژوەندییە ستراتیجییە ئابوورییەی کە لەگەڵ کوردستان هەیانە، بەتایبەتی لەبابەتی نەوت و غازدا، کە هەتادێت بەرەو پێشەوە دەڕوات، بەتایبەت کە ئێستا بازرگانی نێوان عیراق و تورکیا، لەچواردە ملیار دۆلارەو لەو ڕێژەیەش پانزە ملیار دۆلاری لەگەڵ هەرێمی کوردستان بووە. بۆیە ئەوان لایان مەبەست بوو، کە دڵنیابن حکومەتی هەرێمی کوردستان، یەکێتیی و پارتی لەحکومەتی کوردستان بەتایبەتی، هاوڕان کە پەیوەندییەکانیان لەگەڵ تورکیا ئاسایی بێت و پەیوەندی ئابوری پتەوتریان هەبێت و بەرەو ئایندەیەکی باشتر بڕوات. دەیانویست ئەمە لەدەمی خۆمانەوە بیبیستن، ئەگەرچی ڕاستەوخۆ ئەمەیان پێنەوتین، بەڵام ئێمە تێگەیشتین کە ئەمەیان پێخۆشە، ئەمە خاڵی یەکەم.

خاڵی دووەم، ئاڕاستەی قسەکانمان لەکۆبوونەوەکاندا، تەنها کوردستانی باشور نەبوو، بەڵکو هەموو عیراق بوو، ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بوو، هەموو بەشەکانی کوردستان بوو، ئینجا باکوری کوردستان بوو، هەروەها زۆر بەڕوونی لەسەرجەم کۆبوونەوەکاندا، جەختمانکردەوە کە پشتیوانی ئاشتییانەی کێشە سیاسییەکەین و لایەنگری پێدانی مافی دیموکراسین و دەبێت کێشەکان بەرەو چارەسەر بڕوات، ئەمساڵیش نەبێت، دەبێت ساڵێکی تر چارەسەر بکرێن، ساڵێکی تر نەبێت، ئەگەر دەساڵی تریش بێت، دەبێت هەر چارەسەر بکرێن. بۆیە هەتا زوو چارەسەر بکرێن زیانەکان کەمتر دەبێت. زۆر بەڕوونیش لەسەر ئەو بابەتانە قسەمان کرد، بەبێ تەمومژ. لەکۆشکی کۆماری، لەکۆشکی سەرۆک وەزیران، لەکۆشکی وەزارەتی دەرەوە هەر بەوشێوەیە قسەمان کرد. تەنانەت بەجەنابی سەرۆک کۆمار–م وت «خۆشحاڵم، لەدروستبوونی ئیمپراتۆریەتی عوسمانییەوە، هەتا ئەم کاتەی ئێستا، کە لەکۆشکی کۆماری دانیشتووین، یەکەمجارە، کۆی قسەکانمان لەسەر کورد و کوردستانە».

***بەڕێز کاک بەختیار، ئێوە لەکۆنگرەی بەدەپەدا، خاڵێک زۆر گرنگ هەبوو، کە جەختتان لێکردەوە، ئەویش ئازادی بەڕێز ئۆجەلان بوو، لەدیدارەکانتاندا، لەگەڵ سەرۆک کۆمارو سەرۆک وەزیرانی تورکیا، هەمان ئەو پێشنیازەتان خستە بەردەمیان؟**

–ئەوان قسەی باشیان کردو ئاماژەیان بۆ ئەوەکرد، کە جدین لەگفتوگۆکاندا و تەنانەت سەرۆک کۆمار فەرمووی: زهنییەتی خەڵکیش بۆ ئەوە ئامادەیە. بێگومان لەکۆبوونەوەی تایبەتیشدا ئەو قسانەمان کرد، بەڵێ. وتمان «ئەگەر ئازادکردنی بەڕێز ئۆجەلان، بەقۆناغیش بێت، دەبێت دەستپێبکرێت، بۆئەوەی پرۆسەی ئاشتییەکە بچێتە پێشەوە، تەنانەت دوێنێ کۆمیتەی کوردی لەسۆسیالیست ئینتەرناسیۆنال دامەزرا، لەڕاگەیاندنی کۆتایی کۆبوونەوەکە و لەناو کۆبوونەوەکەش، سەرجەم هێزە کوردستانییەکان، کە (24) حزبن، هەر چوارپارچەکەی کوردستان لەوێ بوون، هەمووومان داوامانکرد کە بەڕێز ئۆجەلان ئازاد بکرێت.

***کەواتە ئێوە، تێکۆشانی بەڕێز ئۆجەلان لەزیندان چۆن دەبینن؟ ئەو گۆڕانکارییانەی کە بەڕێز ئۆجەلان کردویەتی تاچەند لەم قۆناغەدا، کاریگەری لەسەر چارەسەری پرسی کورد دەبێت؟**

–جەنابی ئۆجەلان، لەبەردەم تاقیکردنەوەیەکی مێژوویدایە، سەختەو ئاسان نییە، کە کەسایەتییەکی ئاوا لەزیندانەوە، بتوانێت یەکێک لەگەورەترین ئەرکە مێژووییەکان بەدیبهێنێت، کە بەدرێژایی مێژووی دامەزراندنی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی هەتا ئێستا، دەوڵەتی تورک ئامادەنەبوو تەنها دان بەوەدا بنێت کە کورد هەیە، لەکاتێکدا ئێستا کورد هەیە، گەریلا هەیە، بزوتنەوەیەکی مەدەنی فراوان هەیە، زیاتر لە (50–60) ئەندام پەرلەمانتاری کورد لەتورکیا هەیە، لەڕۆژنامەو میدیاکان باسی ئەو بابەتە دەکرێت. بۆخۆشم مەزندەم وایە مانەوە لەزیندان خۆی بۆخۆی کێشەیەکی گەورەیە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا، تائێستا ئەوەی دەیبینین، کە گوتاری بەڕێز ئۆجەلان، گوتارێکی گونجاوە لەگەڵ ئەو ئەرکە مێژووییەی کە هەیەتی، وای دەبینین. بەڕوونی دەیڵێین، هەوڵنەدرێت ئەگەر بەقۆناغیش بێت، بەڕێز ئۆجەلان ئازاد بکرێت، بێگومان ئەمە دەبێت

بەیەکێک لەهەڵەکانی ناو پرۆسەی ئاشتییەکە، کە حکومەتی تورکیا لێی بەرپرسیارە. ئەم هەڵەیەش نابێت بەردەوام بێت و دەبێت تورکیا چارەسەری بکات. ئەگەر راستگۆیی لەچۆنێتی چارەسەری کێشەکە و لەسەلماندنی مافی دیموکراسی گەلەکەمان لەباکوری کوردستان، دوا بڕیاری لەدامودەزگاکانی دەوڵەتی ئێستای ئاک پارتی لێدرابێت، پێویستە یەکێک لەخاڵەکانی، ئەگەر لەپێشی پێشەوەش نەبێت، دەبێت دووەم خاڵی ئەوەبێت، کە ئەو کێشەیە چارەسەر بکەن.

***بەشێوەیەکی تر، لەنێوان سۆسیالیزمی هەڵوەشاوەو کەپیتاڵیزمدا، جەنابتان هێڵی بەڕێز ئۆجەلان چۆن هەڵدەسەنگێنن؟**

– بەڕێز ئۆجەلان-یش وەک ئێمە، سەرەتا بەچەپێکی سۆشیالیستی و بەماوی و هەتا ڕادەیەک دۆستایەتی سۆڤییەت دەستیپێکرد. پاشان وردە وردە پاش هەرەسی رۆژهەلاتی ئەوروپا کەوتە پیاچوونەوە بەفەلسەفەی هەڵبژێراوی پەکەکە، پیاچوونەوە بەئایدۆلۆجیەت و بە سیاسەت و ستراتیجیەتی پەکەکە. هەتا هاتووە وایدەبینین، زیاتر لەدیموکراسی نزیک دەبێتەوە، ئێستاش ئامانجەکانی سیاسی گەلەکەمان لەچوارچێوەی دیموکراسیدا بەجوانی باس دەکات. ئەمەش ڕێگەیەکی راستە. چونکە نابێت گەلەکەمان بکەین بەقوربانی ئایدۆلۆجییەت، بەڵکو دەبێت ئایدۆلۆجییەت بخەینە خزمەتی چۆنێتی بەدیهێنانی مافە دیموکراسییەکانی گەلەکەمان. دیموکراسی حەتمییەتی مێژوویە، هیچ ئایدۆلۆجییەتێک، هیچ بابەتێکی فەلسەفی و تیۆری، نە بەناوی کرێکارییەوە، نەباوی کۆمۆنیستییەوە، نەبەناوی چەپەوە، نە بەناوی سۆسیالیستی و کەمپی بەناو سۆسیالیستی جارانەوە، نەیاتوانی لەچینەوە بۆ سۆڤییەت، بۆ ئەوروپای رۆژهەلات، بۆ کوبا، بۆ کۆریا، بۆهیچ شوێنێک لەم دنیایە، نەیانتوانی ئاڵتەرناتیڤێکی دیکەی دیموکراسی باشتر، لەو سیستمە دیموکراسییانەی لەئەروپاو ئەمریکا هاتەدی، پێشکەش بکەن. لەبەرئەوە خۆمان لەو تەوقە ئایدۆلۆژییە رزگار کرد، زۆربەی بەشەکانی کوردستان بەزوویی خۆیان لەو تەوقە رزگار کرد. پەکەکە و تەواوی حزبەکان بەزوویی خۆیان رزگار کرد، ئێمە لەکوردستانی باشور، کۆمەڵەی رەنجدەران زوو خۆمان لەتەوقی ئایدۆلۆجی رزگار کرد. ئێستاش زۆربەی هێزەکانی رۆژهەلاتی کوردستان خۆیان لەهەمان ئەو تەوقە رزگار کردوە، ئەوەندەی ئێمەش حزبەکانی رۆژئاوای کوردستان دەبینین، ئەوانیش ئەوەندی پابەندە دیموکراسین، ئەوەندە پابەندی بابەتە ئایدۆلۆجییەکانی حەفتاکان و هەشتاکان نین، ئەمەش مایەی دڵخۆشییە و دەتوانم بڵێم ئەمەش مایەی پێگەیشتنی سیاسی دیموکراسیشمانە.

***بەڕێز مەلا بەختیار مەسەلەی ئێران لەم قۆناغەداو لەم پرۆسەی ئاشتییەی باکوری کوردستان چۆنە؟ چۆن لەو پرۆسەکە دەڕوانێت؟**

– جارێکی تریش قسەم لەسەر ئەم بابەتە کردوە، بەدرێژایی مێژوو، چ لەسەردەمی پاشایەتی و چ لەسەردەمی کۆماری لەعیراق، هەر گفتوگۆیەک لەنێوان کوردو دەوڵەتی مەرکەزیدا کرابێت، دەوڵەتانی ناوچەکە فشارێکی زۆریان بۆ دەوڵەتی عیراق هێناوە کە ڕێککەوتن نەکرێت، بۆنمونە پەیمانی سیڤەر لەژێر فشاری تورکیا گۆڕا بۆ لۆزان و دیزە بەدەرخۆنە کراو پەیاماننامەکە نێژرا. ئەگەر پەیمانی سیڤەر جێبەجێ بکرایە، نەتورکیا توشی ئەو کێشانە دەبوو لەنەوەد بۆهەشتا ساڵی رابردو، نە کوردیش توشی ئەو کێشانە دەبوو.

کاتێکش حوکمڕانی شێخ مەحمود دامەزرا، ئێران و تورکیا فشارێکی زۆریان خستەسەر ئینگلیز، کە باشوری کوردستان نەبێت بەدەوڵەتێکی سەربەخۆ و پەیمانی سیڤەر-شیان هەڵوەشاندەوە. لەدوای ئەوەش راپەڕینەکانی بارزان، دەوڵەتی ئێران، تورکیا رۆڵیان هەبوو، کە حکومەتی عیراق ئاوڕی سیاسی لێنەداتەوە.

لەکۆماری مەهاباد بەهەمانشێوە، لەشۆڕشی ئەیلول بەهەمانشێوە، پاشان لەشۆڕشی نوێ-ش بەهەمانشێوە، چونکە لەساڵی (1984) گفتوگۆمان لەگەڵ رژێمی پێشوو هەبوو، جەنابی مام جەلال سەپەرشتیدەکرد، کە کۆمەڵێ بابەتی باشیشمان بەحکومەتی ئەوکاتەی عیراق سەلماند، بەڵام لەدەرئەنجامدا، لەهاوینی (1984)داو لەکاتێکدا هێندەی نەمابوو بگاتە رێککەوتن، دواهەمین رۆژی رێککەوتنەکە دەوڵەتی تورکیا هاتبووە سەر هێڵ و داوایکردبوو، سەرجەم پەیوەندییەکانمان لەگەڵ ئێوە تێکدەدەین، ئەگەر زیاد لەپێویست ماف بەکورد بدەن.

بەڵام ئێستا هەلومەرجەکە گۆڕا، تورکیاش یەکێکە لەو دەوڵەتانەی ئاسان نییە، دەوڵەتانی دەوروبەر سیاسەتی پێ بگۆڕن. ئەمەش بەدرێژایی مێژوو خەسڵەتێکی دەوڵەتی تورکیا بووە. چونکە خۆیان هەم دەتوانن بڕیار بدەن و هەم بەرگری لەبڕیارەکانیشان بکەن. تەنانەت کاتێک بڕیاریش دەدەن، کەمتر حساب تەنانەت بۆ دەوڵەتە گەورەکانی دنیاش دەکەن.

بۆ نموونە ئەگەر قوبرص-یان داگیرکرد، خۆ قوبرص ئەندامی ناتۆ بوو، خۆشیان ئەندامی ناتۆ بوون، ئەوەتا تائێستاش لەقوبرص-ن و دوو لەتیان کردوە، لەتێکی بۆ تورکنشینەکان، لەتێکیشی بۆ قوبرص نشینەکان، لەبەرئەوە تورکیا ناتوانێت بیانوو بهێنێتەوەو بڵێت، دەوڵەتانی هەرێم فشاریان لەسەرمان هەیە بۆئەوەی مافی کورد نەدەین. ئەو بیانووە کەس نایخوێنێتەوە. چونکە تورکیا، دەوڵەتە،

هێزە، دامودەزگای دامەزراوەییە، بۆیە ئاسان نییە هیچ دەوڵەتێکی هەرێمی شەڕی پێ بفرۆشێت.

کۆماری ئیسلام-یش دەوڵەتن و دامودەزگای دامەزراوەییە، باش باش لەهاوکێشەکان تێدەگەن، مامەڵەشیان لەگەڵ ئێمە وەک هەرێمی کوردستان‌و وەک فیدراڵ مامەڵەیەکی باشە، چونکە یەکەمین دەوڵەتە لەناوچەکە، کە بەڕەسمی بەڕێز سەرۆکی هەرێم و سەرۆک وەزیران-ی داوەت کردوەو ئاڵای کوردستانیان لەتاران و لەپێشوازیکردنیدا داناوە.

ئەمە یەک کە کۆماری ئیسلامی ئێران، مامەڵەی رەسمی لەگەڵ هەرێم بکات‌و تەرازووی بازرگانی نێوان کوردستان و ئێران پێنج ملیار دینار تێبپەڕێنێت، گفتوگۆی رەسمی هەبێت، کاربەدەستە باڵاکانیان لەوەزارەتی دەرەوە، بۆ وەزارەتی ناوخۆ، بۆ تەواوی کاربەدەستە گەورەکان، بۆ باڵیۆزەکانیان، بەردەوام سەردان بکەن و ئێمەش بەردەوام سەردانی تاران بکەین، وەک یەکێک لەپایتەختەکانی نزیکی خۆمان، لەڕووی سیاسی و دیپلۆماسی هاتوچۆی بکەین، بۆچی تورکیا پێی خۆش نەبێت، کورد لەباکوری کوردستان بەمافەکانی بگات، بۆیە ئێمە هیچ کاردانەوەیەکی ناسروشتیمان لەکۆماری ئیسلامی ئێران نەبیستووە.

***پەرلەمانتارێکی یەکێتیی داوادەکات، کە بڕیاری ژمارە (37)ی ساڵی (2003)ی پەرلەمانی کوردستان بخرێتە بواری جێبەجێکردنەوە، کەتایبەت بەگەڕانەوەی بارەگا سەربازییەکانی تورکیا کە لەخاکی هەرێمی کوردستان، دیارە دەرئەنجامی شەڕی ناوخۆ ئەو هێزانە هاتوونەتە هەرێمەکەوە، پرسیارەکەشمان ئەوەیە، ئایا لەکاتێکدا هاوپەیمانێتییەکی ستراتیجی لەنێوان یەکێتیی نیشتمانی وپارتی دیموکرات-دا هەیەو ئەو کێشانەی رابردو نەماون، هەروەها پرۆسەیەکی ئاشتیش لەباکوری کوردستان هەیە، بوون و مانەوەی ئەو بارەگا سەربازییانە تاچەند بەپێویست دەزانن؟**

-بەداخەوە ئەوە هی هەلومەرجێکی نەخوازراو بوو. بەشبەحاڵی یەکێتیی نیشتمانی دووچاری هەمان کێشە بووین لەناوچەی رانیە، دەوڵەتی تورکیا داواشی کرد، کە بنکەیەکی سەربازی بهێنێتە ئەو ناوچانە، بەڵام ئەوکاتە بەپێویستمان نەزانی، ئێستاو تازە ئەو بابەتە چۆتە قۆناغێکی ترەوە، قۆناغی گفتوگۆ و چارەسەر و چارەسەر نەکردنی کێشەکان، بابەتی ئاشتی هاتوەتە گۆڕێ، بێگومان، ئێمە کە دەڵێین دەبێت جەنابی ئۆجەلان ئازاد بکرێت، ئۆتۆماتیک ئەو هێزە دەبێت بکشێنەوەو بچنە وڵاتی خۆیان، چونکە هیچ پاساوێک بۆ هێزێکی ئاوەها نامێنێت.

بەشبەحاڵی خۆم پشتیوانی ئەو پەرلەمانتارە دەکەم و هیواخوازم پەرلەمان و حکومەتی هەرێمی کوردستان، لەگەڵ تورکیا و بەزوویش چارەسەرێک بۆ ئەوە بدۆزنەوە، بەکۆتایی پێهێنانی ئەو بنکە سەربازییە.

***کەواتە بەگشتی بۆ بەرەوپێشبردنی ئەم پرۆسەی ئاشتییە، کە لەباکوری کوردستان دەستپێکردوە، چ ئەرکێک یا فەرمانێک دەکەوێتە سەرشانی لایەنە کوردییەکان بەگشتی؟**

-کام لایەنی کوردی؟!

***بەگشتی و بەتایبەت حکومەت و پەرلەمانی هەرێمی کوردستان و هێزە کوردییەکانی باشور؟**

-پەرلەمان و حکومەتی هەرێم پشتیوانی پرۆسەکەیان کردوە، بەڕێز دەوڵەتمەتداری هەرێمی کوردستان لەئەنقەرە، لەگەڵ بەڕێز دەوڵەتمەداری تورکیا قسەی کرد، هەم چووە بارەگای بەدەپەو بەجوانی قسەیان کرد، بەڕێز سەلاحەددین دەمیرتاش و برادەرانی تر رازی بوون لەسەردانەکە، هەروەها هەڵوێستەکەو پشتیوانیکردنی پرۆسەکە بەڕەسمی راگەیەندراوە، هەم لەپایتەختی کوردستان، هەم لەپایتەختی تورکیا راگەیەندراوە.

ئەمە جگە لەوەی لەیارمەتیدانی پرۆسەی ئاشتیشدا، لەم ساڵەی دوایدا، سەرۆک وەزیرانی هەرێم، رۆڵێکی جوانی دیوە.

ئەگەرچی هەموو لایەک باش ئەوە دەزانن، وەک یەکێتیی و جەنابی مام جەلال، لەساڵی (1993)ەوە سەرقاڵی پشتگیری ئەم پرۆسەین، بەڵام کاتێکیش کە هاتە سەر ئەوەی کە پرۆسەکە بگاتە ئاستێک لەئاستەکان و بەرەسمی دەبوو هەرێمی کوردستان و سەرۆکی هەرێم قسەی لەسەر بکات، بەڕێز نێچیرڤان بارزانی، رۆڵێکی جوامێرانەی لەساڵی پارەوە تائێستا گێڕاوە.

***دەپرسین، رەوشی رۆژئاوای کوردستان چۆن دەبینن؟**

– رەوشی رۆژئاوای کوردستان وادەبینم، کە دەوڵەتی سوریا و سەرۆکی سوریا، تاوانێکی گەورە بەرامبەر بەخەڵکی وڵاتەکە دەکات. چونکە تائێستا نزیکەی سەد هەزاری کوشتوە! کۆی هەموو سەربازە کوژراوەکانی هەموو وڵاتانی عەرەبی، لەهەموو جەنگەکان بەرامبەر بەئیسرائیل لەچلەکانەوە بۆ ئێستا، سەد هەزار نەکوژراوە! بەپێچەوانەوە ئەگەر بیست هەزار کەسی شەهید بکردایە، ئەوا جۆلانی ئازاد دەکرد!. لەسەدا چل بۆ پەنجای هەموو سوریای وێران کردوە. دەوڵەت هەیە لەدنیادا، سەد بۆ سەدو پەنجا فڕۆکە بەرامبەر میللەتەکەی بەکاربهێنێت.

لەڕاستیدا ئەمە ئەگەر بەهەر پێوەرێکی مرۆڤانە لێکبدەیتەوە، ئەمە مایەی قبوڵ نییە. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا نەڕووخاوە! ئۆپۆزسیۆن نەیتوانیوە بیڕوخێنێت، نەتەوەیەکگرتووەکان، ناتۆ و ئەنجومەنی ئاسایشیش، نەوەک لیبیا و نەوەک میسر، نەوەک یەمەنیش مامەڵەیان لەگەڵ رووداوەکان کرد. بەبەرچاوی ئەم

دەوڵەتە گەورانەی دنیا، سەد هەزار دەکوژرێت، سوریا وێران دەکرێت. ژمارەی ئاوارەبووانی خەڵکی ئەو وڵاتە هێندەی نەماوە بگاتە دوو ملیۆن و نیو مرۆڤ، ناتۆ برِنادات، ئەنجومەنی ئاسایش برِیار نادات، مانگی رابردو گفتوگۆیەکی کەم لەسەر ئەوەکرا کە ئۆپۆزسیۆن چەکدار بکرێت یان نا؟! کە فەرەنسا ئەو بابەتەی خستەروو، بەڵام ئەوەش کپ کرایەوە. روسیا، چین، بەشێویەکی سەرسورهێنەر پشتیوانی لەبەشار ئەسەد دەکەن. واتا دەوڵەتە گەورەکان ناتوانن برِیار بدەن. ئەمەش کارەساتە زلهێزەکانی ناتوانن لەرووداوێکی تراجیدی، کە سەد هەزار مرۆڤ بووە بەقوربانی ناتوانن برِیار بدەنو دەستەپاچە لەئاستی رووداوەکان وەستاون. ئەم دەستەپاچە وەستانەش لەئاستی رووداوەکان، تەمەنی بەشاری درێژکردەوە. ئەگەرچی ئێستا لەپشتی پەردە قسە لەسەر چارەسەری سیاسی دەکرێت.

ئیئتلافی سوری، جۆرەها ئاراستەن، هەر ئیسلامییەکان بۆخۆیان جۆرەها ئاراستەن، قاعیدەی تێدایە، جەبهەی نەسرەی تێدایە. لەکاتێکدا دەوترێت جەبهەی نەسرە، پەیوەندی بەقاعیدەوە نییە! بەڵام رابەری جەبهەی نەسرە لەم رۆژانەدا رایگەیاندو ئیعلانی پەیمانی بۆ زەواهیری کرد.

ئەمە لەکاتێکدا جەبهەی نەسرە، چەند هەزار چەکدارێکی لەملاو لەولا کۆکردوەتەوە، کە لەسەدا هەشتای خەڵکی سوریا نییە، لەلایەکی ترەوە ئیخوانەکان، کە بەویژدانەوە ئەوان ئارامتر بەرگری دەکەن، لەولاوە هێزەکانی تری ئۆپۆزسیۆن و ئەفسەرە ئازادیخوازەکان، ئیئتلافێکی سوری، لەملاشەوە رۆژئاوای کوردستان هەیە، ئێمە بەشبەحاڵی خۆمان جەبهەی نەسرە، ئەگەر رای نەگەیەنێت، لایەنگری چارەسەری دیموکراسی و ئەڵتەرناتیڤی دیموکراسییە، ئەگەر

> **ئیئتلافی سوری، جۆرەها ئاراستەن، هەر ئیسلامییەکان بۆخۆیان جۆرەها ئاراستەن، قاعیدەی تێدایە، جەبهەی نەسرەی تێدایە. لەکاتێکدا دەوترێت جەبهەی نەسرە، پەیوەندی بەقاعیدەوە نییە!**

لەسەر ئەو رەوشە سیاسی سەربازییە بەردەوامبێت، کەتائێستا بەردەوامە، ئەوا بەمەترسیەکی گەورەی لەسەر رەوشی دیموکراسی دەزانین. هەروەها بەیعەت کردن بەزەواهیری، پەیمان تازەکردنەوەیە بۆ ئەوەی تیرۆر بەهێز بکرێت لەرۆژهەڵاتی ناوەراستدا. یانزەی سێپتەمبەر، دوبارەو سێ بارە بکرێتەوە، کارەساتو خوێنرِشتنی منداڵان دوبارە بکرێتەوە. مەکتەبەکان، نەخۆشخانەکان بتەقێنرێتەوە، سەرچاوەکانی ئاو بتەقێنرێتەوەو دەستدرێژی بەپاساوی جیهاد بکرێتە سەر ژن، کە ئێستا دەستدرێژی دەکرێتە سەر، بۆیە ئێمە ئەمانە بەمەترسییەکی گەورە دەزانین.

گەورەترین هەڵەی ئیئتیلافی نیشتمانیی سوری لەوەدا دەبینین، کە تاکو ئێستا جدی نین، لەسەلماندنی مافی دیموکراسی و چارەسەری سیاسی کێشەی کورد، کێشەی مەسیحییەکان، کێشەی ئیسماعیلییەکان، کێشەی دروزییەکانو سەرەنجام هەتا عەلەوییەکانیش، تەنانەت نازانین هێزە دیموکراتییەکان، چۆن دیموکراتییەکن؟!

حزبی کۆمۆنیست و ئەوانەی بە خۆیان دەڵێن چەپی سوری، هەموویان بەرگری لەبەشار دەکەن. جورئەتی قسەکردنیان نییەو بەدرێژایی مێژوو شکشتیان خواردوە، ئێستاش نەک دەیانەوێت خۆیان راست بکەنەوە، بەڵکو دەیانەوێت شکست بەراپەرینیش بهێنن. بەڵام کورد لەرۆژئاوای کوردستان مافی خۆیەتی راپەریوە. مافی خۆیەتی بەهەر سیاسەتێکی گونجاو، رۆژئاوای کوردستان بپارێزێت و ئیدارەی بدات و نەهێڵن هیچ هێزێک بتوانێت دەستی تێوەر بدات.

بەشبەحاڵی خۆم، نەک لەگەڵ ئەوەنیم جەبهەی نەسرە، وەک جەبهەیەکی ترسناکی چەکدار بێتە کوردستان، بەڵکو لەگەڵ ئەوەنیم تەنانەت سوپای ئازاد، ئیخوانەکان، هیچ چەکدارێکی دەرەوەی رۆژئاوای کوردستان، نابێت رێگەیان بدەن بچنە رۆژئاوای کوردستان. چونکە گرەنتی هاتنیان نییە، گرەنتی هاتن، سیاسەتە، رێککەوتنە، سەلماندنی مافە. تۆ گرەنتیت نەبێت چۆن دەهێڵیت ئەم هێزانە بێنە ناو قەڵاکەت! ناکرێت، چونکە ئەم هێزانە لەدەرئەنجامدا، وەک (ئەسپی تەروادە)یان لێدێت، چونیشیان بۆ سەری کانی، لەچوارچێوەی پیلانێکی ترسناکدا بووە، دەستخۆش بۆ ئەو پێشمەرگانەی، کە نەیانهێشت سەری کانی بگرن و هەموو کانییەکانی جوگرافیاو عەقڵ، لۆژیک و مەسەلە نەتەوایەتی و دیموکراسییەکانی رۆژئاوای کوردستان بپارێزین، هەتا ئەوکاتەی وەک باشوری کوردستان، لەچوارچێوەی گفتوگۆیەکی سیاسی رەسمی دانپێدانراو، بەپشتیوانی نێونەتەوەیی مافەکانی گەلی ئێمە لەوێ بسەلمێنرێت.

بەڵام بەداخەوە، دەمەوێت ئەوەش بڵێم کە تاکو ئێستا گەلەمان لەرۆژئاوای

کوردستان، یەک هەڵوێست نییە، یەک ئا ڕاستە نییە، کێشە دروستدەکرێت، مەترسی و نیگەرانیش هەیە.

وەک یەکێتیی نیشتمانیی بەڕوونی ئەوە دەڵێین، کە رۆژئـاوای کوردستان بەبەشێک لەباکور و باشوری کوردستان نازانین. ئەمە یـەک. دوو؛ هێزەکانی رۆژئـاوای کوردستان، بەپاشکۆی هیچ بەشێکی کوردستان نازانین. پێمانوایە، لێگەڕێن ئەو بەشە چارەنووسی خۆی دیاریبکات و مافی خۆی بەدیبهێنێت. دواتر خۆیان بڕیار بدەن، کە دۆستایەتی چ لایەنێک دەکەن یان نایکەن! ئێمە چ مافێکمان، چ یەکێتیی چ پارتی، لەم وڵاتـەدا یا هەرحـزبێکی تر، لەولاشەوە تـەنـانـەت پەکەکە چ مافێکی هەیە، یا هەر لایەنێکی تر چ مافێکی هەیە، کـە سیاسەتی خـۆی بـەسـەر ئەماندا بسەپێنێت. لێگەڕێن با خۆیان ئازادبن. سـێ؛ هێزەکانی رۆژئـاوای کوردستان زۆرن و وەکو پێویستیش نەیانتوانیوە نێوەی کێشەکانیشیان چارەسەر بکەن، لـەرابـردودا ئـەنجومـەنێکی نیشتمانیان لەقامیشلۆ پێکهێنا دڵخۆشەکەر بوو، هـاتـن لـەهـەولـێـر رێککەوتنیان کرد دڵـخـۆشـەکـەرە بـوو، وەک یەکێتیی لەهەموو ئەوانە رۆڵی خۆمان هەبوو، پشتیوانی هەموویمان کرد. بەڵام ئێستا هەستدەکەین و زانیارییەکانی ئێمە وایە، کە خـەریکە درزەکـانـی نێوانیان زیاد دەبێت. لەڕابردودا یەک هێزی چەکدار بوو، هی پەیەدە بوو، هێزی گەلی ئەوێ بوو، ئەگەر جیاوازیش بێن لەگەڵیاندا، بەڵام پێمانخۆشبوو، یەک سەرچاوەی هێزی وڵاتپارێز هەبێت، بـەڵام ئێستا خەریکە لێرەو لەوێش هێزی دیکەی چەکدار دروستدەبێت، هاوکاری تریش هەیە. بۆیە ئەمە نیگەرانمان دەکات.

***بـەڵام یەکینەکانی پاراستنی گەل (یـەپـەگـە) هـەیـە، کـە لـەژێر چەتری دەستەی باڵای کورددایە، کە سەرجەم پـارت و هێزەگانی گـەل، لـەژێر ئەو چەترەدا جێدەگرن، لەگەڵ ئەوەشدا داوا لەسەرجەم پارتەکان کراوە، کەهێزەکانی خۆیان بهێننە ناو یەپەگەوە.**

– هەندێک لەهێزەکان لەسەری کانی شەڕیان کرد، پارتی پێشکەوتووی کورد، پارتی چەپی کورد، شەڕیشیان کردو شەهیدیشیاندا، ئەمەش واخەریکە بەپراکتیک روودەدات، بـەڵام لەگەڵ ئەوەشدا هێشتا لەئاستی پێویستدا نییەو مەترسی هەیە، بەداخەوەش کە مەترسی هەیە.

***زۆرکات تۆمەتی ئەوە دەخرێتە پاڵ پەیەدە، کە هێڵی سیاسەتی، کە لەسەر هێڵی سیاسەتی حکومەتی سوریاو بەشار ئەسەد دەڕوات، یا لەسەر ئەو هێڵە سیاسەت دەکەن! ئێوە دەڵێن چی؟**

– هیچ بناغەیەکی راستی تێدانییەو وانییە، ئێمەش لەکوردستانی عیراق وامان کرد، لەکاتی کشانەوەی حکومەتی عیراق، نەچووین شەڕی دەوڵەتی عیراق بکەین، بۆخۆمان کوردستانی خۆمان پاراست. یەکێتیی وایکرد، هەڤاڵانی پارتی وایانکرد، هێزەکانی تریش وایانکرد، خۆ ئەوکاتە ئێمە بەکرێگیراوی سـەدام نەبووین. لەکۆڵمان ببووە و نەماندەوروژاند، بۆچی لەخۆمانی بوروژێنین؟! ئیدارەی خۆمان کرد، خۆمان برد بەڕێوە. بۆیە من بەهیچ شێوەیەک ئەو تۆمەتە ناسەلمێنم کە ئەوان لەخزمەتی بەشار بن! ئەو پڕوپاگەندانەش زۆر ناخایەنێت و بەدرۆ دەکەنەوە.

***سەبارەت بە باشوری کوردستان و کاندید کردنەوەی بەڕێز مەسعود بارزانی، بۆ سەرۆکی هەرێمی کوردستان، دیارە وەک جەنابیشتان ئاگادارن، لەلایەن ئۆپۆزسیۆنەوە ئەمە رەتکراوەتەوە. بەبۆچوونی ئێوە، ئەم**

مەلا بەختیار

رەتکردنەوەیەی ئۆپۆزسیۆن نابێتە لەمپەر لەبەردەم ئەو پرۆسەیەدا؟

-جاری ئۆپۆزسیۆن ئازادن، هیچ کێشەکیمان نییە لەسەر ئەوەی ئەمە رەتدەکەنەوە یا نایکەنەوە. بەلام ئۆپۆزسیۆن هێشتا بەرەسمی کاندێکیان نییە، ناکرێت تۆ کێشەیەکی یاسایی رەتبکەیتەوە، بەبێ ئەوەی ئەلتەرناتیڤ-بەدیلێکت هەبێت، هیچ ئەلتەرناتیڤێکیان نییە. ئەمە یەک، دووەم، وەک یەکێتیی و پارتی سەردانمان کردن و گفتوگۆگمان کردو پێمانوتن، کە چەند ئەگەرێک هەیە، بۆ چۆنێتی چارەسەری ئەم کێشە یاساییە. باپێکەوە هاوکاری یەکتر بکەین.

پرسی دەستور، پرسی هەموو ئەو کێشانەی رەهەندی نیشتمان-یان هەیە، بەپرسی جەنابی سەرۆکی هەرێم-یشەوە، باگفتوگۆیان لەسەر بکەین و چارەسەریان بکەین و لەسەر هەمووشیان خانە بەخانە رێکبکەوین. پێشمانوتن کە ئێمە ئامادەین رێکبکەوین. وەلامیان داینەوە کە گوایە لێکۆلینەوەی لەبارەوە دەکەن و ئەوکاتە وەلاممان دەدەنەوە.

تەنانەت کە لەگەڵ کۆمەڵ و یەکگرتوو لەکۆبوونەوەکە هاتینە دەرەوە، هەستمان بەوەکرد کە کەشی کۆبوونەوەکان ئیجابییە، بۆیە واچاوەڕانمان دەکرد، کە بڕیاری ئیجابیش دەدرێت. هەروەها کاتێکیش لەگەڵ جەنابی کاک نەوشیروان دانیشتین، بەڕاستی نیگەرانی زۆر قولمان لێ نەبینی، بەلام وتی»تاڕاوێژ نەکەم لەگەڵ هەڤاڵەکانم ناتوانم بڕیار بدەم»، هەروەها پرسیاری لەسەر هەمووشتەکان هەبوو، ئەوەبوو دواتر رەتیان کردەوەو کردیانە شەڕە راگەیاندن.

بەلام ئێمە، وەک یەکێتیی و پارتی چی؟ ئەمە بابەتی سەرەکییە، بۆیە وەک یەکێتیی و پارتی، ئێستا لەهاوپەیمانی ستراتیجیداین، هاوپەیمانی ستراتیجی-ش، پابەندبوونی تێدایە، سەبارەت بەپۆستی سیادی لەکوردستان و عیراق، ئەوەیە کە پۆستی سەرۆک کۆمار بۆ یەکێتییە و پۆستی سەرۆکی هەرێم بۆ پارتییە. ئەم دوو بابەتەش بەرامبەر بەیەکن. سەرۆک کۆماری عیراق سالێکی ماوە هەلبژاردن بۆ پەرلەمانی عیراق بکرێتەوەو دواتر لەناو پەرلەمانی عیراق، سەرۆک کۆمار هەلبیژێردرێتەوە. بەلام سەرۆکی هەرێم (2013/8/20) وادەکەی تەواو دەبێت، کە بۆ ئێستا چوار مانگی ماوە. واتا هەشت مانگ لەدوای (8/20) سەرۆک کۆماری عیراق دەمێنێتەوەو دەبێت سەرۆکی هەرێم هەلبیژێرینەوە. بۆیە بەشبەحالی خۆمان وەک یەکێتیی کاندیدمان نییە، هەروەها رێککەوتنی ستراتیجیشمان هەیە، هەلبەتە هەڤالانی پارتیش ئازادن کێ هەلدەبژێرن، ئێمەش ئازادین کێ هەلدەبژێرین. بۆ نمونە خوانەکردە جەنابی مام جەلال، خوا نەکردە نەیتوانی بەهۆی تەندروستی یا هەرهۆیەکی ترەوە بێت، ئەو ئەرکە مێژووییە درێژە پێبدات لەسالی ئایندەشدا، یەکێتیی سەرپشکە کێ دادەنێت بۆ سەرۆک کۆمارو گرەنتیشمان وەرگرتووە لەپارتی هاوپەیمانمان، قابیلی قبوڵ نییە ئەمە دەستکاری بکرێت و هەرکەسێکیش هەلبژێرین پارتی نابێت دژی بێت.

ئێستا سنوری مافو بڕیاری ئێمە لەوێ تەواو دەبێت، کە سنوری بڕیارو مافی پارتی هاوپەیمان دەستپێدەکات.

پارتی جەنابی کاک مەسعود هەلدەبژێرنەوە، دەبێت بیر لەوە بکەینەوە ئەم هەلبژاردنە رێگە یاساییەکانی چین، پسپۆرەکان ئەو رێگە یاساییە بدۆزنەوە. ئەوەندەشی ئێمە بیستومانە رێگەی یاسای دەدۆزرێتەوە بۆ حالەتی ئاوا.

بۆ مێژوو پێتاندەلێم ئەوە زۆر زۆر گرنگە بۆ من، برادەرانی پارتی پێیانخۆشبوو، هەلبژاردنی پەرلەمان و ئەنجومەنی پارێزگاکان پێکەوە بێت، ئێمە پێمان باش نەبوو، بەلام پێکەوە بڕیارمان لێداوە، بۆ وادەی هەلبژاردنەکە بڕیارمان لێداوە بۆ مانگی نۆ بێت، برادەرانی پارتی پێیانخۆشبوو رەشنوسی دەستور بخرێتە راپرسییەوە، کە خرایە راپرسییەوە، ئۆتۆماتیک مەسەلەی سەرۆکی هەرێمیشی لەگەلدا تەواو دەبێت، ئەوکاتە جەنابی کاک مەسعود-یش دەتوانێ خۆی هەلبژێرێتەوە، ئێمە وەک یەکێتیی نیشتمانی ئەمەشمان قبوڵ نەکردوەو وتومان بەسازانی نیشتمانی و بەگفتوگۆ لەگەڵ هەموو ئۆپۆزسیۆن دەبێت رێگە چارەسەر بدۆزینەوەو دەستور دەبێت دەستوری سازانی نیشتمانی و گەل پەسەند بێت.

بۆ هەموو ئەمانە سیاسەتی خۆمان هەبوو، پارتی پێیخۆشبووە وەک رابردوو پێکەوە بەلیستی هاوبەش لەهەلبژاردن دابەزین، ئەمەشمان پێ راست نەبووەو بۆ ئەم هەلبژاردنەوەو پێمانوابووە کە دەبێت گۆڕانکاری بەسەر هەموو شتەکاندا بێت، ئێستا یەکێتیی بەلیستی سەربەخۆ دادەبەزێت.

دەمێنێتەوە سەرۆکی هەرێم، ئەوانەی کە کردمان و وتمان لەدەسەلاتماندابووە، ئەوانەشی وەک کە جەنابی بارزانی هەلدەبژێرێتەوە وەک کاندیدی پارتی هاوپەیمانی، ئەمە لەدەسەلاتی ئێمەدا نییە و لەدەسەلاتی پارتیدایە، ئەگەر یاسا بەموتڵەقی ئەمە رەتدەکاتەوە، ئەوە دادگای دەستوریی هەیە، یاسا هەیە، باقسەی لێوەبکەن، ئەگەر یاساش رێگەی پێدەدات، ئێمە بەشبەحالی خۆمان رێزی بڕیاری هاوپەیمانەکەمان دەگرین.

***دەنگۆی ئەوە هەیە، کە بنکەی جەماوەری یەکێتیی نیشتمانی بەمە رازی نییە؟**

-بنکەی جەماوەری یەکێتیی نیشتمانی مافی خۆیەتی گفتوگۆی ئەم بابەتانە بکات، چەندین مانگیشە ئەم گفتوگۆیانە لەنێوان ئێمەدا هەیە. هەرچەند هەمووی وانییە، بەلام ئەوانەی وا بیردەکەنەوە لە یەکێتیی نیشتمانی کوردستان، بێگومان لەپەرۆشی و دلسۆزیان بۆ چارەنوسی یەکێتیی و لەئەزموونەکانەوە ئەم قسەیە

خۆپیشاندانی کوردانی باکوردی کوردستان

دەکەن، هەتا رادەیەکیش کاریگەری راگەیاندنی ئۆپۆزسیۆن، فەیسبوک و ئەم ململانێیەی دروستبووە لەتەکنیکی نوێی راگەیاندندا، هەموویان کاریگەریان هەیە، بەڵام ئەگەر لەدوا ئەنجامدا زۆرینەی بنکەی جەماوەری یەکێتیی ئەو بڕیارە دەدات، ئەوا دەبێت پێش هەموو شتێک، دەبێت بڕیار بدەن، هاوپەیمانی ستراتیجی لەنێوان ئێمەو پارتی هەڵبوەشێنینەوە، هەروەها ئەنجامەکانی هەڵوەشاندنەوەی هاوپەیمانی ستراتیجیش قبوڵ بکەین و باجەکەشی بدەین!. هاوپەیمانی هەڵوەشاندنەوە تەنها ئەوە ناگرێتەوە کە سەرۆکی هەرێممان قبوڵە یاخود قبوڵ نییە! بەڵکو هاوپەیمانی هەڵوەشاندنەوە، پەرلەمان دەگرێتەوە، حکومەت دەگرێتەوە، رێککەوتنی سیاسی دەگرێتەوە، پارێزگاکان دەگرێتەوە، ئەنجومەنی پارێزگاکان، رێکخراوە دیموکراتییەکان، سیاسەتمان لەهەرێم، سیاسەتمان لەسیاسەتی نێودەوڵەتی دەگرێتەوە. دەبێت یەکێتیی نیشتمانیی ئەو بڕیارە بدات، ئەوکاتە ئێمەش بەجۆرێکی تر بیر لەشتەکان دەکەینەوە.

مەکتەبی سیاسی بڕیاری وەهای نەداوە، رێککەوتنی ستراتیجی هەڵبووەشێنێتەوە، دوا کۆبوونەوەی ئەنجومەنی سەرکردایەتی یەکێتیی، بڕیاری پاراستن و پەرەپێدانی رێککەوتننامەی ستراتیجیی داوە، سێهەمین کۆنگرەی یەکێتیش دوو ساڵ و نیو لەمەوبەر، پاراستن و پەرەپێدانی رێککەوتننامەی ستراتیجیی بڕیار لێداوە، راپۆرتی سکرتێری گشتی، کە جەنابی مام جەلال لەکۆنگرە خوێندویتییەوە، دیسانەوە جەخت لەپاراستن و پەرەپێدانی رێککەوتننامەی ستراتیجیی دەکاتەوە.

ئێمە ئەگەر بەحزبایەتی قسە بکەین، ئەنجومەنی سەرکردایەتی و مەکتەبی سیاسیش بۆیان نییە، رێککەوتننامەی ستراتیجیی هەڵبوەشێنێتەوە، چونکە کۆنگرە بڕیاری لێداوە.

***دەوترێت، کە مەکتەبی سیاسی پشت دەکاتە رێککەوتنامەی دەباشان! ئەمە تاچەندێک راستە؟**

–راست نییە. ئەم قسەیە هیچ بناغەیەکی نییە. هەرلایەک ئەم قسەیە بکات، بێگومان بۆ ئەوەیەتی کە رێککەوتننامەی دەباشان جێبەجێ نەبێت، من ناوی هیچ لایەنێک ناهێنم. ئێمە وەک یەکێتیی، بەزمانی سیاسی رۆشن، بەهەڤاڵانی پارتیمان وتووە، کە پابەندی ئەو لێکتێگەیشتنەین کە لەدەباشان لەنێوان ئێمەو گۆڕاندا کراوە. تەنانەت دواهەمین دانیشتن، کە من و برای بەڕێزم کاک فازڵ میرانی،

چووینە لای بەڕێز نەوشیروان مستەفا، لەوێ لەبەرچاوی کاک فازڵ پێموت، وتم «کاک نەوشیروان، ئێمە بەپارتی-مان وتووە، پابەندی لێکتێگەیشتنەکە، یا ڕێککەوتنەکەی دەباشانین». بەڵام ئێمە لەگەڵ ئێوە، دژی پارتی دەستور ناخەینە ڕاپرسییەوە، لەگەڵ پارتی-ش، دژی ئێوەو ئۆپۆزسیۆن، دەستور ناخەینە ڕاپرسییەوە، لەکۆبوونەوەکەشدا ئەمەم بەرووونی پێوت.

***چوارەمین کۆنگرەی یەکێتیی نیشتمانی کوردستان، کە بڕیارە لەمانگی دە(10)دا ببەسترێت، ئایا لەو وادەدا دەبەسترێت کەدەستنیشانکراوە؟**

-ئەمە شتێک پەیوەندی بەتەندروستی جەنابی مام جەلال-یشەوە هەیە، هیواداریین تەندروستی بەڕێزیان باش بێت و ئێمەش پابەندین بەوەی کۆنگرەکە لەوادەی خۆیدا ببەسترێت. هیچ کێشەکمان نییە.

یەکێتیی، لەڕووی سایکۆلۆجییەوە، لەڕووی سیاسییەوە، لەڕووی ئۆرگانەکانی حزبییەوە، باشتر لەسێهەمین کۆنگرە، ئامادەی بەستنی چوارەمین کۆنگرەیە.

هەروەها هەموو ئەو فالانەی بۆ یەکێتی-یان دەگرتەوە، ئەگەر مام جەلال نەخۆشییەکی لەم جۆرە بگرێت، یاخوا نەکردە، ئەگەر کۆچی دوایی بکات، یەکێتی هەڵدەوەشێتەوە! بەپێچەوانەوە، یەکێتیی یەکگرتووترە ئێستا، ئەو هێزانەی کە فاڵیان بۆ ئێمە دەگرتەوە، ئەو هێزانە ئێستا حاڵیان لەحاڵی یەکێتیی خراپترە. ئەوە بزوتنەوەی گۆڕان کێشەی هەیە، کە ئاواتەخوازین کێشەکانیان چارەسەر بکەن. ئیسلامییەکان، دوو ساڵە سەرقاڵی گفتوگۆن، لیستێکی هاوبەش لەنێوان خۆیاندا دروست بکەن، نەیاتوانیوە. هەندێک لایەنی ئیسلامی، لای ئیسلامی هەیە، کە نزیک بووەتەوە لەجیابوونەوە.

بەشبەحاڵی یەکێتیی، کۆنگرە، کێشەیەکی گەورە بۆ ئێمە نابێت، ڕەنگە تەنها تەندروستی مام جەلال، کێشەیەکی گەورە بێت بۆ ئێمە، بۆ ئەوەی کاتی کۆنگرە چۆن بڕیاری لێبدەین.

***بیرتان لەوە نەکردۆتەوە، لەگەڵ چەپەکانی کوردستاندا، بەلیستێک، بەشداری هەڵبژاردنەکان بکەن؟**

-کام چەپ؟!

***بەگشتی چەپەکانی کوردستان.**

-کام چەپانە؟ چەپی کام ڕاست؟! ئێمە خۆمان بەچەپ دەزانین، ئێمە سۆسیال دیموکرات بەچەپی ڕاستەکانی کوردستان دەزانین، هەرچی ڕاست لەم کوردستانەدا هەیە، ئێمە چەپی ئەوانین. هەرچی بەرنامەو ئایدۆلۆجییەت و فەلسەفەی وەکو فەلسەفەی ئێمە نەبێت، وەک چەپ لەخوار خۆمانەوە دەیبینین. بەڵام چەپێک هەیە، کە خۆی بەچەپی چەپەکان دەزانێت. ئەمەیان سەبارەت بەئێمە جارێ هەلومەرج پێنەگیشتووە کە لەگەڵ ئەواندا ڕێکبکەوین.

ئەگەر مەسەلەی بەدیهێنانی دیموکراسی، پێوەر بێت بۆ چەپ لەم قۆناغەدا، زۆرتر لەهەموو لایەکانی تر، ئێمە بەدیهێنەری دیموکراسین. ئەگەر مافی ژن پێوەر بێت لەقۆناغی دیموکراسیدا، حزبی ئێمە زۆرترین ژن هاتوەتە سەرکردایەتی، ئێستا لەپەرلەمانی کوردستانیشدا، لەسەدا سی، ئەندام پەرلەمانەکانمان ژنە، ئەمە بۆ سەرەتای قۆناغی دیموکراسی و بۆ دیموکراسی لەقۆناغی گوزەردا، سەرکەوتنێکی گەورەیە. ئەگەر ئەرکی چەپ خەبات بێت بۆ ئەوەی سیستمێکی سکۆلار بێتەدی، ئەوا هیچ هێزێک هێندەی یەکێتیی خەبات بۆ سیستمێکی سکۆلار ناکات. ئەگەر گۆڕینی باری کەسێتیش سەبارەت بەژن، گرنگ بێت، یەکێتیی ئالاهەڵگری باری کەسێتی ژن بووە، بۆ مافەکانی، دیموکراسی، کۆمەڵایەتی ژن، ئەگەر خەباتی سەندیکایی و دیموکراسی و کرێکاران و ...هتد، پێوەر بێت بۆ مەسەلەی چەپو دیموکراسی، ئەوا یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان، پرۆژە یاسای کاری لەپەرلەمانی کوردستان تێپەڕاندو سەلماندی، نەک کرێکاری ڕەسمی، بەڵکو کرێکاری غەیرە ڕەسمیش دەستەبەری ژیانی کراوە.

ئەم ئەرکانە، لەقۆناغی دیموکراسیدا، ئەمانە ئەرکی چەپە. ئەگەر ئەرکە دیموکراسییەکانی چەپ، لەیەکەم بەرنامەی سیاسی مارکس بخوێنرێتەوە، هەر ئەمانەی وتووە، کە ئێمە بەزیادەوە کردووومانە. ئەگەر ئەرکە دیموکراسییەکانی چەپ لەقۆناغی دیموکراسی، لەسیاسەتی لینین بخوێنرێتەوە، هەروامان کردوە، هی ئەنگلس-یش هەروابووە، هی تەواوی حزبە چەپەکانی دنیاش هەر ئەمانە ئەرکیانە لەقۆناغی دیموکراسی کە جێبەجێمان کردوە. بۆ تەواوی چەپەکانیش هیواداریین، کە پابەندی دیموکراسی بن، ئەوکاتە زەمینەیەک خۆشدەبێت، کە بتوانین ڕێککەوتنیان لەگەڵ بکەین.

***سەبارەت بەمۆڵەتی پارتە سیاسییەکان، دیارە ئێوە پەیوەندی و نێوانتان لەگەڵ پارتی چارەسەری دیموکراسی (پەجەدەکە)دا هەیە، پەجەدەکە لەمانگی ئابی ساڵی 2011ەوە داوای مۆڵەتی فەرمی کردوە لەحکومەتی هەرێمی کوردستان، وەلێ تائێستا مۆڵەتی فەرمی پێنەدراوە، ئەمە لەکاتێکدا لەدوای ئەو داوایەی ئەوان، مۆڵەت بەچەند حزبێکی سیاسی، یارێکخستنی سیاسی دراوە؟ ئەمە لەگەڵ ئەوەی لەکەرکوک مۆڵەتی ڕەسمیان هەیە، لەسلێمانی گۆڤاری ڕۆژی وڵات، ئۆرگانی ڕەسمیان دەردەچێت، هۆی چییە تائێستا مۆڵەتیان نەدراوەتێ؟!**

-(بەپێکەنینەوە) لەبەرژەوەندییانە! ڕۆژنامەیان هەیە، تەلەفزیۆنیان هەیە، ڕادیۆیان هەیە، چالاکن، خۆپیشاندان دەکەن، قسە دەکەن، بەیان دەردەکەن.

بەبێ ئەوەی هیچ پابەندێکی یاساییان لەسەر بێت. ئەگەر دۆڵەتی رەسمیان هەبێت، دەبێت یاساکانی کوردستان جێبەجێ بکەن و رەنگەئەوکاتە هەندێک شتیان هەر بۆ نەکرێت.

لەگەڵ ئەوەشدا، من پشتوانی دەکەم، بکەوینە گفتوگۆیەکی جدی بۆ ئەوەی مافی یاسایی ئەوانیش بدەین.

***بەڵام زۆرجار، کۆسپ و تەگەرەیان بۆ دروست دەکرێت لەبەردەم کارو خەباتیاندا؟**

–نازانم.. من لەسلێمانی دەژیم و لێرە هیچ کۆسپ و تەگەرەیەکیان بۆ دروست نەکراوە.

***سەبارەت بەرەوشی رۆژهەڵاتی کوردستان، رەوشی سێدارە لەرۆژهەڵاتی کوردستان بەتایبەتی و لەئێران بەگشتی لەپەرەسەندندایە! گوشارەکانی کۆماری ئیسلامی ئەمیش لەسەر خەڵکی رۆژهەڵات، رۆژانە زیاتر دەبێت، دەبیستین راوەدوونان و گرتن و تۆقاندن هەیە، ئێوە لەو چوارچێوەیەدا چۆن دەفکرن و چی دەڵێن؟**

–لەگەڵ ئەوەین بڕیاری لەسێدارەدان لەتەواوی دنیادا نەمێنێت، تەنانەت جەنابی مام جەلال، لەسێدارەدانی سەدامی مۆر نەکرد. هەروەها هەر تێکۆشەرێک کورد بێت، یاهەر تێکۆشەرێکی ئازادیخواز بڕیاری لەسێدارەدانی بدرێت، بەڕاستی ئازاری پێوەدەچێژین، بۆیە هیواداریین لەتەواوی دنیا بڕیاری لەسێداردان نەمێنێت.

***پرۆژەی دۆزی کورد لەکۆمیتەی رێکخراوی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆنال، بۆ رەوشی کورد چییە؟ بەتایبەت بۆ باکوری کوردستان، دیارە سەرەتاش بەکورتی ئاماژەیەکیتان پێکرد، بەتایبەت کە بەڕێزتان سەرۆکی ئەو کۆمیتەیە هەڵبژێردراون؟ بەتایبەت پرسیارەکە ئەوەیە پرۆژەی کۆمیتەی دۆزی کورد لەداهاتوودا چییە؟**

–ئەو کۆمیتەیە ئەرکێتی کە رەوشی سیاسی، کێشەکان، رووداوەکان، لەهەموو بەشەکان بگەیەنێتە سەرۆک و سکرتاریەتی رێکخراوی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆنال، لەکۆنگرەکاندا بەرگری لەمافی دیموکراسی بەشەکانی کوردستان بکات، بێگومان هەوڵبدات کە سۆسیالیست ئینتەرناسیۆنال و هەموو حزبەکانیش، پشتیوانییەکی فراوانتر، تۆکمەتر، رۆشنتر لەبەدیهێنانی مافە دیموکراسییەکانی بەشەکانی کوردستان بکەن. ئەم کۆمیتەیە، کاری ئەوەیە، بیروباوەڕ، رووداو، پێشنیاز، سیاسەتو پرۆژە، هەرچییەک پێویست بێت بۆ چۆنێتی بەدەستهێنانی مافە دیموکراسییەکان، لەچوارچێوەی سۆسیالیست ئینتەرناسیۆنالدا، ئەم کۆمیتەیە، وەک تەواوی کۆمیتەکانی تری ئەمریکای لاتین و ئەفریقا و ئاسیاو ناوچەکانی تر چالاک و ئەکتیڤ بێت.

***دوا پرسیارم ئەوەیە، کە گەلی کورد بەگشتی، مەراقی بیستنی هەواڵی تەندروستی سەرۆک کۆماری عیراق، بەڕێز مام جەلال دەکات، ئێستا رەوشی تەندروستی لەچیدایە؟**

–هەموو هەفتەیەک لەبەرەو باشبووندایە، سێ رۆژ لەمەوبەر خانمی یەکەمی عیراق، بەڕێز هێرۆخان، قسەی لەگەڵدا کردبوو، وەڵامی دابۆوە، ئاواتی سەرکەوتنی دیموکراسیو هەڵبژاردنەکەی لەگەرمیان و خانەقین لەپارێزگاری دیالە خواستبوو.

بێگومان، ئەم نەخۆشییە نەخۆشییەکی ئاسان نەبوو، پێش هەموو شتێک هەموو نەتەوەی کورد و هەموو ئەوانەی مام جەلال–یان خۆشدەوێت، دڵخۆشیان دەکەم، بەوەی کە بڵێم مام جەلال، لەقۆناغێکی سەخت لەنەخۆشی رزگاری بووە. ماوەتەوە سەر ئەوەی کە واچاکبێتەوە و بگەڕێتەوە ناومان، ئەوە بڕیاری پزیشکەکانە، ئەگەر بەئارەزووی ئێمە بێت، ئێمشەو سواری فرۆکە بێت و بگەڕێتەوە و هەموو کورد بچین بەپیرییەوە، بەڵام ئەمە بەئارەزووی ئێمە نییەو بابەتێکی پزیشکییە، پەیوەندی بەحاڵەتی فسیۆلۆجی هەستیاری جەستەی مام جەلال–ەوە هەیە، بۆیە تەنها دەبێت پزیشک بڕیار لێبدات.

***ئەگەرچی بڕیار بوو ئەوە دوا پرسیار بێت، بەڵام پرسیارێکی تری گرنگ هەیە، ئەویش سەبارەت بەکۆنگرەی نەتەوەیی کورد–ە، کە دەمێکە لەپرۆژەدا هەیەو باسی لەسەر دەکرێت و دیدارو کۆبوونەوەی بۆ کراوە، کە پارت و لایەنە کوردییەکان بەگشتی، تەنانەت رۆشبیرانی کوردیش باسی لێوە دەکەن، کە لەژێر چەترێکی نەتەوەیدا، کۆنگرەیەکی نەتەوەیی کوردستان پێکبهێنن، ئایا ئێستا کاتی نەهاتووە؟! یاخود درەنگ نییە، بەتایبەت کە ئاماژەتان پێکرد لەم قۆناغەدا، رۆژهەڵاتی ناوەڕاست بەگشتی بەگۆڕانکارییەکی گەورەدا دەگوزەرێت و کوردستانیش بەتایبەتی؟**

–لەساڵی پارەوە، یەکێتی وپارتی بەجدی کەوتینە کار، کە کۆنگرەیەک بەناوی کۆنگرەی هاوکاری و دیموکراسی لەپارچەکانی کوردستان پێکبێت، بەڵام بەداخەوە، هەموو جارێک رووداوێکی ناخۆش و چاوەڕوان نەکراو دێتە پێشەوەو ئەمە هەڵدەپەسێرێت.

ئێستاش ئەم گفتوگۆیەی لەباکوری کوردستان دەکرێت، مەزندەم وایە کە هەلومەرج بارمەتیدەرمانە و هەموو لایەنەکان بەجدی بیری لێبکەینەوە، بەوەی لەکۆتایی ئەمساڵدا ئەو کۆنگرەیە ببەستین و دەبێت بەچەترێکی باشتر بۆ مافە دیموکراسییەکان و بەسیاسەتی عەقلانی کردنی سیاسەتی کورد لەبەشەکانی کوردستان.

***بەڕێز کاک مەلا بەختیار، لێپرسراوی دەستەی کارگێڕی مەکتەبی سیاسی یەکێتیی نیشتمانی کوردستان، سوپاس بۆ ئەم دەرفەتە.**

–سوپاس بۆ ئێوەش، سەرچاو هاتن.